

2021

Mga Panawagan ug Baruganan

State of Indigenous Peoples Address

STAND WITH INDIGENOUS PEOPLES

Pasiuna

Ang State of the Indigenous Peoples Address (SIPA) usa ka nasudnong panagtipok sa mga tribu para ipadayag ang ilang tinuod nga kahimtang ug kalisdanan, ilang isyu ug kabalaka, ilang pangandoy ug ilang pakigbisog para maprotektahan ug ma-asdang ang ilang katungod isip katilingban ug katawhan. Kauban ang pipila ka lider sa mga tribu, gimugna sa LRC ang SIPA niadtong 2008 sa dakbayan sa Davao.

Niadtong Hulyo 2021, si Presidente Rodrigo Roa Duterte nagpadayag sa iyang katapusang State of the Nation Address (SONA) para ipa-abot ang mga nakab-ot sa iyang administrasyon ug ang iyang mga prioredad sa nahibilin niyang termino. Susama, ang SIPA 2021 nagtipok para mamalandong ug pagsusi sa kahimtang sa mga tribu ug katilingban sulod sa iyang admnistrasyon ug taliwala sa COVID-19 na pandemya.

Ang SIPA 2021 gimugna ug gitambungan sa mga nagkalahi-lahi nga mga tribu sa nasud, kauban ang Ayta, B'laan, Dulangan Manobo, Dumagat Remontado, Erumanum ne Menuvu, Kirenteken Menuvu, Teduray, Lambangian, Taboli Manobo, Tuwali-Ifugao, Higaonon, Subanen, Ibaloi, Tumandok, Tagbanwa ug uban pa nga nag-gikan sa nagkalain-laing lugar: Cordillera, Zambales, mga isla sa Palawan ug Panay, Bukidnon, Misamis Oriental, North Cotabato, Maguindanao ug uban pa.

Ang SIPA 2021 usa ka tulo ka adlaw nga kalihukan nga gitambungan sa sobra sa 80 ka lumadnong lideres ug representate sa katilingbang lumad. Bisan sa mga kalisdanan sa paglihok ug kumunikasyon, ang paghisgot sulod sa kasamtangan ug motumaw na isyu nga naa'y kalambigit sa yutang kabilin, mga kinaiyanhon nga kapanguhaan ug palibot. Ang lumadnong lideres ug mga representante gipangulohan ang diskusyon sa pagbinay-loay sa ilang katinglingban na estorya sa pakigbisog ug panglantaw. Usa ka panghitabo nga nagtukod og pagnaghiusa.

Apil sa SIPA ang usa ka diskusyon ug kalamboan sa SIPA ang gipangayo ug panawagan sa mga katawhang lumad. Ang gipangayo ug panawagan usa ka gitakda nga mga hinanali nga isyu nga ipa-abot sa gobyerno. Kini apil na ang mga plano sa lumad sa ilang kolektibong aksyon ug panaghiusa, labi nga sa umaabot na 2022 nasyonal na eleksyon.

SIPA 2021

Mga Panawagan ug Baruganan

1 | Indigenous Peoples' Rights Act (IPRA)

Ilhon sa Republika sa Pilipinas ang among mga naila nga katungod isip usa ka tribu. Tungod niini, busa:

- Ipatuman ang among mga katungod nga nahisulat sa IPRA:
 - Katungod sa Yutang Kabilin
 - Katungod sa kaugalingong Pagdumala ug gahum
 - Katungod sa kaugalingon nga sistema sa hustisya ug Tawhanong Katungod
 - Katungod sa iyang integridad ug kultura
- Susihon ang IPRA kung kini nahimongkadaugan sa pagpalig-on sa mga katungod sa tribu sulod sa beyente kuwatro nga tuig human kini nahimong balaod
- Paningkamutan ang tahas sa National Commission on Indigenous Peoples (NCIP) sa pagpatuman sa mandato na magsilbi sa interes sa mga tribu
- Respetuhon, ilhon, ug tagaang prayoridad sa gobyerno ang among katungod kaysa interes sa mga korporasyon, mga politiko, ug uban pang mga grupo nga naay lakang nga kuhaon ang among yutang kabilin tungod ngalan sa ginansya ug gahum.

2 | Yutang Kabilin

Ilhon ug panalipdan ang among katungod sa yutang kabilin. Tungod niini, busa:

- Paspasan ug dili babagan ang proseso sa pagrehistro ug pagpagawas sa Certificate of Ancestral Domain Title o CADT
 - Bawion ang 'cease and desist order' o CDO na gipagawas sa Bangsamoro Parliament na ang proseso sa pagsukod ug paghatag sa Teduray ug Lambangian Ancestral Domain Claim or TLADC

- Ilhon ang 'native title' o pag-ila sa among katungod sa yutang kabilin nga nakasunod sa among kaugalingon nga balaod o 'customary rights'
- Suportahan kami sa paghimo ug pagplano sa Ancestral Domains Sustainable Development and Protection Plan o ADSDPP nga naay inklusibong o makaubanong pag-apil o pagpartisipar sa tanang henerasyon
- Respetuhon ug walaon ang pagpugong sa among gawasnon nga mga lihok, pagsulod o paggawas sa among yutang kabilin
- Tagaan og igong pundo ang NCIP sa pagproseso sa among CADT ug ADSDPP.

3

Pagpangawkaw sa Dakong Korporasyon / Mapanguasi na Kalamboan

Depensahan ug amomahon ang kinaiyahan ug pugngan ang mga industriyang esktraktibo o mapahimuslanon nga mosulod sa yutang kabilin ug mopatay sa kina-iyahan. Tungod niini, busa:

- Ihunong ang makadaot nga dinagkong pagmina nga nakadaot sa kinaiyahan og nagapadayon sa pagpulisod sa among kinabuhi:
 - Ikansela ang pag-renew sa Financial or Technical Assistance Agreement o FTAA No. 001 sa gobyerno ug OceanaGold sa Brgy. Didipio, Kasibu, Nueva Vizcaya
 - Ikansela ang pag-renew og pag-extend sa FTAA No. 002 sa gobyerno ug Sagittarius Mines, Inc. (SMI) sa Tampakan, South Cotabato;
 - Walaon ang bisa sa Executive Order o EO no. 130 nga nag-abri sa pagapruha sa mga aplikasyon sa pagmina.
- Ihunong ang mga plantasyon ug pagsulod sa among yutang kabilin sa mahimong hinungdan sa kasamok, pagkabahin-bahin, ug pagsupak sa among mga katungod
 - Mapagawas ang 'cease and desist order' o CDO batok sa Integrated Forest Management Agreement o IFMA No. 018, 020 ug 022 sa gobyerno ug M&S Company
- Dili tugtan ang konstraksyon sa mga dinagkong dam, uban ang Kaliwa sa Sierra Madre ug Jalaur sa suba sa Pan-ay sa isla sa Panay
- Protektahan kami mga tribu batok ug hagit sa Pamdemyang COVID-19 ug pagbag-o bag-o sa klima.

4 | Kaugalingon nga Pagdumala

Respetuhon, suportahan, palig-unon at himuong inklusibo ang among tradisyonal na sistema sa pagdumala. Tungod niini, busa:

- Ilhon ug respetuhon sa gobyerno ang among Indigenous Political Structures o IPS
- Paspasan sa bangsamoro Parliament ang pagtan-aw ug pagpasa sa Indigenous
- Peoples' (IP) Code nga pormal nga giila sa IPS isip usa ka plataproma para sa importanteng partisipasyon sa mga tribu sa proseso sa pagdumala sa gobyerno sa BARMM
- Suportahan sa mga local government units (LGU) ang among paningkamot nga makahimo og Tribal Barangay, nahi-uyon sa IPRA
- Magpalig-on nato ang kaugalingon nga Tribal Justice System ug kini ilhon ug respetuhon sa atong gobyerno
- Himuon nato mga tribu ang importanteng partisipasyon sa mga kababaehan og kabatan-onan sa mga IPS ug pagtumbok sa mga representante sa mga giilang posisyon
- Palig-unon nato mga tribu ang mga organisasyon sa mga kababaehan
- Pasagdan kami mga tribu nga mupili sa among representante sa tanan nga ang-ang sa pagdesisyon pareho sa pagpili namo sa IPMR sa among lugar.

5 | Pagdumala sa among Gobyerno

Himuon namo sa mga tribu nga kami magpili sa mga nagdumala sa among gobyerno. Tungod niini, busa:

- Ayuhon ang balaod sa pagpili sa Indigenous Peoples' Mandatory Representative (IPMR) para masuta sa mga tribu ug dili mga politiko ang pagpili sa among mga nagdumala
- Siguraduhon nga kami nga mga Non-Moro Indigenous Peoples (NMIPs) ang pagpili sa among nagdumala sa Ministry of Indigenous Peoples' Affairs (MIPA) ug Bangsamoro Women Committee (BWC) sulod sa gobyerno sa Bangsamoro Autonomous Region in Muslim Mindanao (BARMM)
- Palig-unon ang pakiglambigit sa mga tribung kababaehan ug kabatan-onan sa demokratikong proseso sa pakig-uban sa gobyerno

- Maghiusa ang tribu sa tibuok nasod nga maghimuno ug IP agenda nga iduso sa Eleksyon 2022
 - Palig-unon ug palaparon ang kahibalo kabahin sa eleksyon ug proseso sa pagpili
 - Mangita ug pilion ang kandidato sa Eleksyon 2022 nga tinuod nga nagdala sa tingog ug mulo sa mga tribu ug bitbiton sa pagdepensya sa kina-iyahan
 - Sutaon ang plataporma sa mga kandidato para mahimong basehanan sa pagbotar ug siguraduhon ang ilang hugot na relasyon sa mga IPS ug sa tribung komunidad.

6 | Gawasnon na Pagpahibalo ug Pagpananghid (FPIC)

Ilhon ang among gahum sa pagpili, paghatag sa pagtugot ug pagdili sa mga plano o proyekto nga naka apekto sa among komunidad ug sa yutang kabilin. Tungod niini, busa:

- Tumanon sa pribado o publiko nga institusyon, na naay plano na maghimo'g proyekto sa sulod sa among yutang kabilin, nga tumanon ang insakto og tinuod nga proseso sa FPIC
- Ubanon kami mga tribu sa mga proseso sa pagpili ug pagplano sa mga proyekto nga himoun sa sulod sa among yutang kabilin.

7 | Kalambuan ug Panginabuhian

Magduso sa mga proyekto, programa, ug lakang sa panginabuhian nga ha-um sa among kaugalingon nga desisyon. Tungod niini, nga:

- Himuon nga ha-um ang proyekto nga ipatuman ug tumanon sa atong gobyerno nga uyon sa among sitwasyon, kinahanglan, ug kultura
- Kinahanglan naay konsultasyon bag-o, nagsugod na, ug pagkahuman ipanghatag ang mga programang panginabuhian para kini uyon sa tinunhay na tumong ug sitwasyon namo nga mga tribu
- Maghatag og suporta sa mga gagmay nga mag-uuma para para tukma og igo nga pagkaon sa mga tribung katilingban
- Maghatag og ayuda sa mga gagmay nga mag-uuma nga na-apektohan sa mga peste ug kalamindad
- Ipatuman sa atong gobyerno ang suporta sa panginabuhian, apil niini ang
- Ayuda tubag sa pandemya, na makatabang sa paglambo sa among yutang kabilin.

8 | Edukasyon ug Serbisyo sa Katawhan

Walaon ang mga nakababag nga dili kalidad na edukasyon ug serbisyon pangkatawhan nga dili ha-um sa sitwasyon, panginahanglan, ug kultura. Busa niini, nga:

- Matudlo sa kabatan-unang tribu ang kasaysayan sa tribu ug maipasa sa ila ang indigenous knowledge, systems ug practices o IKSPs
- Ilhon ug iduso ang katungod sa mga tribung kababaenhan ug ilang dagkong tahas sa atong katilingban
- Siguraduhon na matubag ang panginahanglan sa edukasyon sa mga kabatan-onang tribu nga naapektohan sa pandemya
- Siguraduhon nga sayon ang pag-enroll sa mga kabatan-onang tribu para makapadayon sa ilang pag-eskwela
- Siguraduhon nga insakto ug 'accessible' ang paghimo sa 'blended learning' sa konteksto sa kabatan-unan na tribu, labi na sa nagpuyo sa lagyong lugar.

9 | Red-tagging, Pangpanghasi ug Pagpatay sa Tribu

Ihunong ang sistemang pagpatay ug pagpanghasi sa among ka tribu na nagpanalipod sa among mga katungod. Kinahanglan tagaan og hustisya ang tanang nahimong biktima sa pagpanghadlok sa estado ug mga korporasyon, Busa niini, nga:

- Ihunong sa gobyerno ang militarasyon sa among komunidad na nagpugong sa mga nakadaot nga proyekto sa gobyerno og korporasyon
- Ihunong sa National Task Force to End Local Communist Armed Conflict o NTF-ELCAC, Anti-Terror Council, ug sa gobyerno nga nag red-tagging ug terror-tagging sa mga tribu
- Ipatubag ang mga nalambigit sa pagpatay sa among kauban na tribu nga bitbit ang ilang pagdepensa sa ilang katungod ug yutang kabilin
- Ipatubag ang mga awtoridad na nalambigit sa pagpatay sa siyam nga mag-uumang Tumandok sa isla sa Panay niadtong Desyembre 2020.

10 | Seguridad ug Kagawasan

Ipabilin ang kagawasan sa among komunidad ug siguraduhon ang among seguridad sulod sa among yutang kabilin. Busa niini, nga:

- Sundon sa atong gobyerno ang iyang tahas na siguraduhon nga protektado ug naa sa insaktong kaluwasan ang mga sibilyan
- Ilhon sa atong gobyerno ang mga kasabutan sa kalinaw nga nakasunod sa kasinatian sa among komunidad
- I-apil ug hatagan kami og representasyon sa prosesong kalinaw ug 'peace process' diin kini naka-apekto sa kasabutan sa among tribu ug sa among yutang kabilin
 - Konsultahon kami mga tribu sa tanan ang-ang sa prosesong sa kalinaw
 - Naay representasyon ang NMP sa Intergovernmental Relation Body (IRGB) ug uban pang mekanismo sa proseso sa kalinaw sa gobyerno sa MILF
- I-inganyo nga susihon sa gobyerno ug Moro Islamic Liberation Front (MILF) ang padayon na pagpahiapil sa Bangsamoro Islamic Armed Forces (BIAF) na mga tribu o Non-Moro Indigenous Peoples (NMP)
- Seguraduhon sa atong gobyerno na ilhon ang partikular nga panginahanglan sa kababaehan og kabatan-onan sa panahon sa pagsalba tungod sa kagubot o kalamidad.

11 | Hustisya

Palig-onon ang among kapasidad nga makab-ot ang hustisya o 'access to justice' sulod sa atong balaod sa gobyerno. Busa niini, nga:

- Pakusgon ug palapdon nato mga tribu ang atong mga kahanas sa balaod ug mekanismo para mapanalipdan nato ang atong katungod
- Suportahan kami sa atong gobyerno ug sa nagkalain-laing grupo ug sektor sa paggamit sa mekanismo ug rekurso nga ligal nga naa sa atong balaod para makatabang sa pag-abot sa hustisya.

12 | Panaghiusa ug Pakigbisog

Ipadayon ang paglambigitay ug paghugpong sa atong panaghiusa ug pakigbisog kauban ang nagkalain-laing grupo, sektor, ug katawhan. Busa niini, nga:

- Ipadayon ang pag-ila sa kusog ug kontribusyon sa tribung kababaehan sa pagsulong sa katungod sa tibuok tribung katilingban
- Dili mu-undang ang pagpugong bisan sa daghan nga hagit sulod sa pandemya sa COVID-19, ug mga bug-at nga epekto nga dala niini sa mga kabatan-unan og kababaehan
- Padayon nga maghatag og kusog sa kada usa pina-agi sa pagdiskobre ug pagsabot sa pagkapareho sa atong naagian ug padayon sa pag organisa sa katilingban
- Magpabilin nga lig-on ug puno sa pag-laum sa pagduso sa atong damgo sa umaabot nga eleksyon 21 2022 ug sa umaabot pa.

Ubang tabang gikan sa mga sumusunod nga suportang grupo:
Mindanao Peoples' Peace Movement
Lilak Purple Action for Indigenous Women's Rights
Samdhana Institute
Legal Rights and Natural Resources Center-Friends of the Earth

Gihubad ni Carl Cesar Rebuta
Hulagway kuha ni JM Ferraris

Legal Rights and Natural Resources Center -
Friends of the Earth Philippines
lrcksk.org | lrckskfoeph@gmail.com
Facebook and Twitter: @lrcfoeph

PEOPLES STAND WITH INDIGENOUS